

Накнада штете настале услед извршења кривичног дјела

Ако сте претрпјели губитак, повреду или штету због извршеног кривичног дјела, имате право на накнаду штете (правно дефинисану као “имовинскоправни захтјев”). Штета коју сте претрпјели због извршеног кривичног дјела може да буде материјална и нематеријална. Материјална штета се односи на губитак ваше имовине, односно спречавања остваривања финансијске или имовинске добити услед извршења кривичног дјела. Нематеријална штета се односи на ваш физички или душевни бол узрокован извршењем кривичног дјела. Осим накнаде материјалне или нематеријалне штете, имовинскоправни захтјев може да се односи на поврат ствари, ако вам је одузета извршењем кривичног дјела, и поништење правног посла, на примјер, ако је уговор закључен противзаконито. Имате право на пуномоћника током кривичног поступка.

Шта треба да учиним?

Ако сте пријавили кривично дјело, или сте дали исказ полицији, реците полицији о својим повредама и било каквом губитку или штети која је настала услед извршења кривичног дјела. Провјерите са полицијом које тужилаштво је надлежно за истрагу у вашем предмету.

У тужилаштву се информишите о томе који је тужилац надлежан за случај који сте пријавили. Тужилац мора да вас пита да ли желите да поднесете имовинскоправни захтјев, у случају да починилац буде кривично гоњен. При томе вам мора објаснити шта је све потребно за подношење имовинскоправног захтјева. Тражите од тужиоца појашњење свега што вам је нејасно. Важно је да тужиоцу наведете трошкове, било какав губитак зараде, бол и патњу коју сте претрпјели због извршеног кривичног дјела, нпр. трошкове лијечења или трошкове настале услед поправке или замјене ваше имовине. Тако ћете помоћи тужиоцу који има обавезу да утврди све чињенице неопходне за доношење одлуке о

вашем имовинскоправном захтјеву. Такође, треба да сачувате све потврде, предрачунае или било какве друге документе, ако су вам доступни, те их доставите тужиоцу да бисте поткријепили свој имовинскоправни захтјев.

Питајте тужиоца да ли намјерава да склопи споразум о признању кривице са починиоцем кривичног дјела, те тражите да о томе на вријеме будете обавијештени. Тужилац мора да вам да прилику да се изјасните о имовинскоправном захтјеву.

Подношење имовинскоправног захтјева

Имовинскоправни захтјев можете да поднесете тужиоцу током истраге или суду током суђења. Имовинскоправни захтјев можете да поднесете усмено или писмено.

Ако је могуће, важно је да се изјасните о висини свог имовинскоправног захтјева, те да имате доказе о штети која вам је нанесена.

Подношење имовинскоправног захтјева суду

Ако нисте поднијели имовинскоправни захтјев тужилаштву, суд ће вас током суђења поново поучити о вашем праву да то урадите пред судом.

У случају да тужилац и оптужени склопе споразум о признању кривице и суд га прихвати, суд мора да вас о томе и обавијести.

Након изношења свих доказа, и прије доношења пресуде, имате право да изнесете завршну ријеч у предмету.

Када се донесе пресуда, имате право да добијете примјерак исте. Можете да изјавите жалбу на пресуду, али само у дијелу који се односи на одлуку о имовинскоправном захтјеву и трошковима кривичног поступка.

Ако се оптужени прогласи кривим, пресуда треба да садржи одлуку о имовинскоправном захтјеву, који сте истакли током кривичног поступка. Изузетно, и из оправданих разлога, суд може да вас упуту да имовинскоправни захтјев остварите у парничном поступку.

Ако суд ослободи оптуженог, одбије оптужбу, или обустави суђење, обавијестиће вас о могућности да свој имовинскоправни захтјев остварите у парничном поступку.

Без обзира да ли је оптужени осуђен или не, можете да га тужите у парничном поступку и да тражите накнаду штете.

Жртва сте или свједок кривичног дјела?

Упознајте се са својим правима и обавезама

Овај летак израдила је Мисија ОЕБС-а у Босни и Херцеговини да би вам појаснила шта можете да очекујете као свједок или жртва кривичног дјела, и да на тај начин покушате да умањите своју nelaгуду коју можете да осјећате током кривичног поступка.

Искуство свједочења

Ко може бити свједок?

Ако сте пријавили кривично дјело, или ако постоји могућност да можете дати информације о кривичном дјелу, можете да будете саслушани као свједок од стране полиције, тужилаштва и суда. Такође, и оптужени може да вас позове да свједочите у његову корист.

Шта ако добијем позив?

Позив је допис тужилаштва или суда којим вам се налаже да се појавите у заказано вријеме и на мјесту, које је наведено у позиву, да бисте дали свој исказ. Када добијете позив, обавезни сте да се појавите пред тужиоцем или судом, као што је наведено у позиву. Ваше непојављивање може да буде схваћено као непоштовање суда, и због тога судија може да вас казни. Ако нисте у могућности да се одазовете, обавијестите тужиоца или суд прије испитивања и наведите разлоге свог непојављивања. Реците тужиоцу или суду ако имате било какве посебне потребе усљед инвалидности или болести, тако да се може размотрити могућност вашег испитивања у вашем дому, болници или на неком другом одговарајућем мјесту.

Ако радите, ваш послодавац вам мора дати слободно вријеме да бисте били саслушани као свједок. Ваше трошкове сносиће тужилаштво или суд. На суду уз вас може да буде неко по вашем избору. Међутим, могуће су и ситуације када уз вас не може бити лице по вашем избору, на примјер, у случају када је са главног претреса искључена јавност.

Прије суђења

Ако тужилац одлучи да не спроведе истрагу о кривичном дјелу које сте пријавили, или којег сте били жртва, или да обустави истрагу, мора да вас обавијести о разлозима своје одлуке. У том случају, имате право да поднесете притужбу канцеларији тужиоца у року

од осам дана. Такође, ако тужилац одлучи да повуче оптужницу, мора да вас обавијести о тој својој одлуци.

Свједочење на главном претресу: шта могу да очекујем?

Заказивање рочишта за главни претрес у неком предмету зависи од већ постојећих обавеза у раду судије. Будите спремни да чекате. Рочишта могу да буду одгођена из разних разлога, што се често и дешава. Процедура налаже да суд током главног претреса, током вашег свједочења, изведе из суднице све свједоке који нису дали исказ. Тиме се обезбјеђује да ваш исказ не утиче на свједочење других свједока. Немојте расправљати о исказима свједока који су већ дали свој исказ.

На почетку претреса од вас ће се тражити лични подаци, а потом ће вам тужилац и бранилац постављати питања о детаљима догађаја о којем свједочите. Прије давања исказа судија ће тражити да положите заклетву. Најважније што морате да знате је да током свједочења увијек говорите истину, а бићете и упозорени да давање лажног исказа представља кривично дјело. Ако сте свједок оптужбе, прво ће вас испитати тужилац, а потом адвокат оптуженог, који може да вам поставља додатна питања. Ваши одговори могу бити оспоравани, али имајте на уму да испитивање није усмјерено против вас лично. Намјера је да се сагледају сви аспекти предмета, јер се свако сматра невиним за кривично дјело док се правоснажном пресудом не утврди његова кривица.

Можете осјећати нервозу или збуњеност: то је нормално. Ако не разумијете питање, не устручавајте се да то кажете – тражите појашњење. Ако сте под стресом, уморни, или из неких других оправданих разлога, можете да тражите паузу током испитивања. Имате право да се пред судом према вама односе с поштовањем, достојанством и пажњом, и судија је ту да вас заштити и да вам помогне.

Имате право не одговарати на питања тужиоца, адвоката или суда која би могла да вас изложе кривичном гоњењу. Такође, ако сте жртва сексуалног насиља не смију да вас испитују о вашем ранијем сексуалном животу. Овим се штити ваша приватност.

У случају да је ваше дијете свједок, оно мора бити саслушано уз присуство педагога, психолога или другог стручног лица. Имате право да будете присутни током

испитивања вашег дјетета, осим када је то супротно интересима поступка или интересима заштите дјетета.

Након свог свједочења, слободни сте да напустите судницу или да останете у публици, уколико суд не наложи другачије.

Уколико се починилац кривичног дјела није изјаснио кривим, или склопио споразум о признању кривице, његова кривица се утврђује на главном претресу, чије вријеме одржавања одређује суд. Потом се изриче пресуда. Можете да присуствујете и овом рочишту.

Могу ли бити заштићен/а?

Вама и вашој породици стоје на располагању различити облици заштите. Имате право да будете заштићени од починиоца кривичног дјела. Полиција, тужилац или судија обавезни су да вас обавијесте о мјерама заштите које вам, по закону, стоје на располагању. Ваш пристанак је потребан за примјену било којег облика заштите. Ако нисте били обавијештени о овом, на почетку свога свједочења тражите да вам се објасни које су вам заштитне мјере, према закону, на располагању.

Ако вам је потребна заштита или психолошка и социјална помоћ, реците то тужиоцу током истраге, односно суду након потврђивања оптужнице против починиоца кривичног дјела. Ово ће помоћи да вам се пружи адекватна подршка да бисте свједочили.

Од вас се може тражити да наведете разлоге због којих тражите помоћ и заштиту.

Ови разлози могу да буду:

Ако вас неко својим ријечима или радњама плаши или узнемирава због тога што ћете свједочити пред судом, нпр. прати вас, нуди мито, упућује вам пријетеће телефонске позиве или шаље пријетеће сигнале вама или вашој породици, важно је да ово одмах пријавите полицији и тужилаштво.

Исто тако, ако вас је оно што сте доживјели, или траума коју сте претрпјели, учинила рањивим, нпр. били сте жртва сексуалног насиља, трговине људима, силовања, насиља у породици, очевидац сте убиства, суд може да вам одобри одређени облик заштитних мјера или помоћи. Исто се односи и на ваше лично стање, нпр. постојање инвалидности или болести.

Ако сте млађи од 18 година, заштита вам се мора дати аутоматски.